

боргованості на будівельних підприємствах, які представляють всі регіони України.

- 1.Офіційний веб-сайт Держкомстату України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
- 2.Бернштейн Леопольд А. Анализ финансовой отчетности: Теория, практика и интерпретация: Пер. с англ. / Л.А. Бернштейн. – М.: Финансы и статистика, 1996. – 623 с.
- 3.Бланк И.А. Управление использованием капитала / И.А. Бланк. – К.: Ника-Центр, 2002. – 656 с.
- 4.Бригхем Ю. Финансовый менеджмент. Т.1: Пер с англ. / Ю. Бригхем, Л. Гапенски. – СПб.: Экономическая школа, 1998. – 497 с.
- 5.Ван Хорн Дж. К. Основы управления финансами: Пер с англ. / К.Дж. Ван Хорн. – М.: Финансы и статистика, 1996. – 799 с.
- 6.Грузинов В.П. Экономика предприятия / В.П. Грузинов. – М.: Банки и биржи, ЮНИТИ, 1999. – 535 с.
- 7.Ковалев В.В. Введение в финансовый менеджмент / В.В. Ковалев. – М.: Финансы и статистика, 1999. – 768 с.
- 8.Ковалев В.В. Финансовый анализ: методы и процедуры / В.В. Ковалев. – М.: Финансы и статистика, 2002. – 560 с.
- 9.Ковалев В.В. Анализ хозяйственной деятельности / В.В. Ковалев, О.Н. Волкова. – М.: Проспект, 2010. – 424 с.
- 10.Момот Т.В. Вартісно-орієнтоване корпоративне управління: від теорії до практичного впровадження / Т.В. Момот. – Харків: ХНАМГ, 2006. – 380 с.
- 11.Терехин В.И. Финансовое управление фирмой / В.И. Терехин, С.В. Моисеев, Д.В. Терехин, С.Н. Цыганков. – М.: ОАО Экономика, 1998. – 350 с.
- 12.Хелферт Э. Техника финансового анализа: Пер. с англ. / Э. Хелферт. – М.: Аудит, ЮНИТИ, 1996. – 663 с.
- 13.Дугерти К. Введение в эконометрику: Пер. с англ. / К. Дугерти. – М.: ИНФРА-М, 2001. – 402 с.
- 14.Егоршин А.А. Корреляционно-регрессионный анализ / А.А. Егоршин, Л.М. Малярец. – Харьков: Основа, 1998. – 208 с.
- 15.Коноховский П. Математические методы исследования в экономике / П. Коноховский. – СПб.: Питер, 2000. – 208 с.
- 16.Крушевський А.В. Системне дослідження фінансово-економічних об'єктів / А.В. Крушевський, І.М. Степурін. – К.: Самміт - Книга, 2000. – 65 с.
- 17.Лук'яненко І.Г. Економетрика / І.Г. Лук'яненко, Л.І. Краснікова. – К.: Т-во "Знання", КОО, 1998. – 494 с.
- 18.Магнус Я.Р. и др. Эконометрика. Начальный курс / Я.Р. Магнус. – М.: Дело, 1997. – 247 с.

Отримано 09.09.2011

УДК 658.15

Н.І.ШИФРІНА

Харківський національний економічний університет

КЛАСИФІКАЦІЯ МЕТОДІВ КОМПЛЕКСНОЇ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ

Визначено найбільш суттєві класифікаційні ознаки методів комплексної оцінки фінансового стану, які слід враховувати при виборі моделі, за допомогою якої буде проведено дослідження.

Определены наиболее существенные классификационные признаки методов комплексной оценки финансового состояния, которые следует учитывать при выборе модели, с помощью которой будет проводиться исследование.

The most essential classification signs of methods of a complex estimation of a financial condition which should be considered at a model choice with which help research will be carried out are defined.

Ключові слова: фінансовий стан, комплексна оцінка, інтегральна модель.

Адекватний вибір методологічного апарату дослідження і досягнення бажаного рівня достовірності результату оцінки фінансового стану на основі застосування методів і моделей комплексної діагностики є одним із основних проблемних і суперечливих питань теорії фінансових обчислень.

Питання комплексної діагностики фінансового стану підприємств знаходить відображення в роботах вітчизняних і зарубіжних науковців. Зокрема, Ю.С. Цал-Цалко розглядає концептуальні основи і алгоритм побудови інтегральної оцінки фінансового стану [1]; Н.П. Шморгун й І.В. Головкин зосереджуються на технічній стороні фінансових обчислень, виведенні формул і висвітленні методики їх застосування при визначенні фінансових характеристик підприємства [2]; О.К. Єлисеєвою та Т.В. Решетняк розглянуто різноманітні підходи до застосування методів багатфакторного статистичного аналізу та нейротехнологій для діагностики фінансового стану [3]. На особливу увагу заслуговують комплексні показники та моделі для визначення класу фінансової надійності суб'єкта господарювання, розроблені О.В. Гребеніковою, К.О. Соломоново-Кирильчук, І.Х. Малько, Е.І. Цибульською, Т.С. Гавриленко, Л.А. Тиженко [4-8] та ін.

Разом з тим існує багато не повною мірою вирішених проблем комплексної оцінки фінансового стану, пов'язаних з існуванням певних недоліків методологічного апарату дослідження і недостатнім урахуванням широкого кола особливостей фінансово-господарської діяльності вітчизняних підприємств, що обумовлює актуальність проведення подальших досліджень та розробок з метою удосконалення теорії і практики фінансових обчислень.

Метою статті є визначення найбільш суттєвих класифікаційних ознак методів комплексної оцінки фінансового стану, які слід враховувати при виборі моделі, за допомогою якої буде проведено дослідження.

Методика комплексного аналізу передбачає визначення фінансового стану підприємства на основі розрахунку єдиного інтегрального показника. Вперше така методика була розроблена і використана для з'ясування загрози банкрутства на підприємствах під час Великої де-

пресії у США. Надалі, з розвитком суспільства, економіки й фінансів метод постійно удосконалювався і його застосування було поширено на інші області – комплексне рейтингове оцінювання, визначення фінансово-економічного стану підприємств і організацій та ін.

На думку Ю.С. Цал-Цалко, конструювання інтегральних оцінок є універсальним методом подання великих масивів статистичних даних [1]. Сутність інтегрального показника полягає в переході від опису досліджуваного об'єкту, який характеризується великою кількістю ознак, до описання меншим числом максимально компактних інформаційних показників, які відображають найбільш суттєві властивості явища. Агрегування ознак в одну інтегральну оцінку ґрунтується на так званій «теорії адитивної цінності», згідно з якою цінність цілого дорівнює сумі цінностей його складових. Найефективніші результати від інтегральних оцінок одержують в прикладних дослідженнях за напрямками, коли:

- недостатньо чітко можливо визначити єдиний оціночний показник безпосереднього статистичного спостереження явищ і процесів. При цьому багато даних фінансової звітності взаємопов'язані і деякою мірою дублюють один одного, а інші – подаються за непрямыми методами статистичного спостереження;

- необхідно визначити комплексні надійні параметри з метою використання їх як: шкали (індексу) для порівняння великої кількості об'єктів (економічних систем) за їх класифікаційними ознаками, критерію систематизації об'єктів в тій чи іншій формі для потреб управління, незалежного індикатору оцінки рівня господарських явищ і процесів, методу ранжирування об'єктів спостереження [1, с.283-284].

Існує багато методик і рекомендацій щодо комплексної оцінки фінансового стану підприємства – від класичних моделей Альтмана, Бівера, Лісу Спрінгейта, Тафлера, Тішоу [2, с.93-96] до більш пристосованих до вітчизняних умов господарювання, розроблених Р.С. Сайфуліним і Г.Г. Кадиковим [3, с. 88], О.В. Гребеніковою і К.О. Соломоново-Кирильчук [4], І.Х. Малько [5], Е.І. Цибульською та Т.С. Гавриленко [6], Л.А. Тиженко [7, 8] та ін.

Найбільш суттєві класифікаційні ознаки, які враховуються при виборі тієї чи іншої моделі, наведено в таблиці.

Комплексні моделі оцінки фінансового стану дають високу точність результату в умовах господарювання тієї країни (регіону), для яких їх було розроблено. В Україні існує практика застосування моделей, розроблених російськими вченими за рахунок схожих умов господарювання.

Класифікація методик комплексної оцінки фінансового стану підприємства

Класифікаційна ознака	Види методик	Приклад моделі
Місце розробки і умови використання	Зарубіжні	Альтмана, Бівера, Лісу, Спрінгейта, Таффлера, Тішоу
	Вітчизняні	Р.С. Сайфуліна і Г.Г. Кадикова, Е.І. Цибульської та Т.С. Гавриленко, Л.А. Тижненко
Галузь застосування	За видами економічної діяльності	Дискримінантна модель неплатоспроможності українських підприємств машинобудівної галузі О.В. Гребенікової та К.О. Соломонової-Кирильчук
Склад і кількість оцінених факторів, що входять до складу моделі	Двохфакторні	Двохфакторна модель Альтмана
	Трьохфакторні	
	Чотирьохфакторні	Спрінгейта, Лісу, Таффлер
	П'ятифакторні	Р.С. Сайфуліна і Г.Г. Кадикова
	Багатофакторні	О. Терещенка
Метод побудови	Рейтингові	Адитивно-мультиплікативна модель Л.А. Тижненко
	Індексні	С.І. Кручок
	Бальні	Інтегральна бальна оцінка
	Матричні	І.Х. Малько
	Інтегральні (дискримінантні)	Р.С. Сайфуліна і Г.Г. Кадикова, О. Терещенка, О.В. Гребенікової і К.О. Соломонової-Кирильчук
	Із застосуванням інструментарію нечіткої логіки	Нечітка на базі незалежних змінних, Нечітка на базі інформативних змінних
Достовірність ідентифікації	< 50%	Альтмана, О. Терещенка, інтегральна бальна оцінка
	50%-80%	Давидової-Белікова, дискримінантна
	80%-100%	О.В. Гребенікової і К.О. Соломонової-Кирильчук, нечітка на базі незалежних змінних

Для підвищення надійності та ефективності методик комплексної діагностики використовуються спеціалізовані інтегральні показники, застосування яких звужено до певної економічної галузі.

Системи комплексної оцінки фінансового стану складаються з певного набору ключових показників, що дозволяє дотримуватися певної направленості фінансових розрахунків стосовно головної мети і завдань дослідження. Традиційним вважається застосування від трьох до семи показників. Дані обмеження пояснюються зменшенням ефективності при застосуванні іншої кількості факторів [1, с.282].

Метод побудови відображає певний математичний апарат, за допомогою якого проводиться аналіз. В науковій літературі, залежно від методичного забезпечення, виокремлено п'ять груп моделей:

- рейтингові, передбачаючи зіставлення з певною шкалою, де значення рейтингу виступає елементом лінійно упорядкованої множини [1, с.287];
- індексні, в яких комплексний показник будується шляхом агрегування ознак за допомогою розрахунків багатовимірної аналізу [1, с.294];
- матричні, де вхідна інформація відображається по горизонталі і по вертикалі в таблиці (матриці), а її елементи, що знаходяться на перетині рядків і стовпців є одиничними показниками фінансового стану підприємства [3, с.122];
- інтегральні, визначаючи функціональні залежності між окремими одиничними показниками за допомогою багатофакторного дискримінантного аналізу [2, с.92];
- із застосуванням інструментарію нечіткої логіки, що окрім кількісних факторів надає можливість враховувати ще й експертно-аналітичну інформацію та паралельно проводити аналіз складових фінансової системи (ліквідність, рентабельність, ділова активність та ін.) [9, с.128]. Дані моделі дають високу точність ідентифікації досліджуваного об'єкту, але по суті дублюють деталізований фінансовий аналіз, ускладнюючи його за рахунок своєї багаторівневої структури.

Методики відрізняються адекватністю ідентифікації досліджуваного об'єкту, яка залежить від умов застосування і може знижуватися впродовж певного часу.

Використання методу комплексної діагностики для потреб внутрішнього фінансового аналізу потребує попереднього з'ясування відповідності моделі умовам і специфіці господарської діяльності конкретного підприємства. Запропонована нами класифікація дозволяє встановити найбільш суттєві класифікаційні ознаки методів комплексної оцінки фінансового стану, які слід враховувати при виборі моделі, за допомогою якої буде проведено дослідження.

Напрямами нашого подальшого дослідження є систематизація переваг і недоліків існуючих методів комплексної діагностики фінансового стану підприємств та розробка пріоритетного напрямку їх удосконалення з можливістю перспективного застосування на підприємствах України з урахуванням широкого спектру мікроекономічних факторів.

1.Цал-Цалко Ю.С. Статистичний аналіз фінансової звітності: теорія, практика та інтерпретація. – Житомир: ЖДТУ, 2004. – 506 с.

2.Шморгун Н.П., Головки І.В. Фінансовий аналіз. – К.: ЦНЛ, 2006. – 528 с.

3.Єлісєєва О.К. Методи та моделі оцінки і прогнозування фінансового стану підприємств / О.К. Єлісєєва, Т.В. Решетняк. – Краматорськ: ДДМА, 2007. – 208 с.

4.Гребенікова О.В. Дискримінантна модель діагностики неплатоспроможності українських підприємств машинобудівної галузі / О.В. Гребенікова, К.О. Соломонова-Кирильчук // Фінанси України. – 2007. – №12. – С.229-137.

5.Малько И.Х. Интегральный метод оценки финансового состояния предприятия // Бизнес Информ. – 2009. – №5. – С.53-56.

6.Цыбульская Э.И. Диагностика финансового равновесия предприятия в условиях нестабильной бизнес-среды / Э.И. Цыбульская, Т.С. Гавриленко // Бизнес Информ. – 2010. – №3. – С.48-52.

7.Тыжненко Л.А. Аддитивно-мультипликативная модель рейтинговой оценки уровня финансового состояния предприятия // Бизнес Информ. – 2005. – №5-6. – С.80-92.

8.Тыжненко Л.А. Методическое обеспечение комплексной оценки финансового состояния предприятия // Бизнес Информ. – 2006. – №3. – С.54-59.

9.Суэтин А. Определение стоимости производных финансовых инструментов // Вопросы экономики. – 2007. – №10. – С.125-131.

Отримано 25.10.2011

УДК 336.77

В.П.ПАНТЕЛЄСВ, канд. екон. наук, М.Г.ЛЕПІЛІН

Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ОСНОВИ ПОБУДОВИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Вперше обґрунтовано теоретичні та практичні основи побудови фінансової безпеки суб'єктів підприємництва.

Впервые обоснованы теоретические и практические основания построения финансовой безопасности субъектов предпринимательства.

For the first time theoretical and practical grounds to do building of the financial safety subject's enterprise, dates and rules have been allocated in this article.

Ключові слова: теоретичні та практичні основи, параметри, правила фінансової безпеки суб'єктів підприємництва.

Втрата контролю грошових потоків суб'єкта підприємництва призводить до розвитку кризи ліквідності, порушення фінансової рівноваги, диспропорцій бюджетного процесу в діяльності суб'єктів, що може спричинити власне банкрутство та дефіцит доходів державного і місцевих бюджетів, фондів соціального страхування [2]. Відсутність сучасних та адаптованих до умов Податкового кодексу України концепцій діагностики настання фінансової кризи на суб'єктах підприємництва, побудови фінансового захисту від загроз, організації фінансової безпеки формує ризикову природу господарських стосунків на ринку, може призвести до фінансового захоплення чи поглинання суб'єктів [5]. Проведення аналізу теоретичних аспектів щодо причин забезпечення фінансової стійкості неможливо без застосування моніторингу